

Farkas László : Gróf Széchenyi István és a «Balatoni Gőzhajózás». Veszprém, 1933.

Csak kevesen tudják, hogy a «legnagyobb magyar» figyelme a Balaton sorsára is kiterjedt. Alig száz évvel ezelőtt még mocsár és nádas övezte a «magyar tengert», csónakon közlekedtek rajta, legfeljebb a Fesztich-uradalom vitorlásán, azon is csak kedvező időben. Széchenyi ismeri fel, mennyi kulturális haszonnal járhat a balatoni gőzhajózás, elsőnek ő lelkesített e téren igazán, s ha voltak, akik az úttörés munkásságának kijáró tiszteletet meg akarták vonni tőle, az alkotás itt is jórészt az ő nyugtalan szellemének jutott. «... Magyarország szinte legkiesb vidékét elhanyagolt állapotából kiemelni oly szempont, mely minden hú hazafinak legközelebb fekszik érdekében» — írja 1846-ban («Balatoni Gőzhajózás»), s attól fogva egyik legkedvesebb álma, hogy a Balaton környékét kiemelje csúf kereteiből. E nagy vállalkozás történetét írta meg dr. Farkas László, a Széchenyi-kor egyik nagy tudású és szorgalmas, fiatal kutatója. Részletesen ismerteti az előmunkálatokat, a «Balatoni Gőzhajózási Társaság» megalakulását, Széchenyi híres röpíratának hatását, a küzdelmet, mely az első balatoni gőzhajó megindulásáig ugyancsak munkába állította a nemes grófot, míg végre a «Kisfaludy» végre csakugyan útra kelhetett utasaival, s a rendszeres hajózás megkezdődött a Balatonon. Sajnos, Széchenyi csakhamar Döblingbe vonult s így érthető, ha nélküle korán beállt a csüggedés. «1848 szeptember 21-én még egyszer nekivágott a füredi kikötőből a «Kisfaludy» a kéklő haboknak és vitte Szemes felé az ország nádorát, aki a hajó fedélzetén hiába várta az ellenség vezérét és a horvátok bánját, Jelasichot.»

Farkas László ismeri a kérdést minden tényezőjét, s alig 60 oldalas füzetében egy egész könyv anyagát tárja elénk magvas, igen kifejező nyelven. Az értékes munka a «Veszprém megyei Történelmi, Régészeti és Néprajzi Társulat» *Veszprém megye multja* c. sorozatában jelent meg.

Szatmári.

Andrews : A sarkoktól az egyenlítőig. (Dante-kiadás.) Andrews, az Amerikai Természettudományi Múzeum tudósa, igen kellemes csevegő. Könyvében sok minderről van szó, ami az olvasót érdekelheti, de talán mégis leginkább azok a vonatkozásai kötik le figyelmünket, amelyekben az amerikai múzeumi életet ismerteti és elmondja, hogy a gazdag Amerika, a realitások világa, ahol egyetlen centet sem adnak ki úgy, hogy ne kapjanak valamit érte, milyen horribilis összegeket áldoz múzeumi célokra. A múzeum fölépítésére mintegy huszonötmillió dollárt irányoztak elő s a könyv megírásakor az épületek még félig sem voltak meg, de az évi büdzsé mégis másfélmillió dollárra rúgott. Andrews azonban a maga nagy expedícióra a pénzt úgy szedte össze a nagy pénzemberektől. Azt írja : «1927-ben New-Yorkban és a szomszédos városokban tíz millió gyermekre terjedt ki a múzeum tevékenysége ; körülbelül két és félmillió ember fordult meg a múzeumban. Mindennap autók viszik a madár-, emlőállat-, vagy ásványgyűjteményeket kölcsön a különféle iskolákba . . . A nyilvános iskoláknak száz meg százezer diapozitívet és mozgófényképfelvételt adunk kölcsön . . . 1926-ban az iskolák szolgáltára a város külön épületet emelt majdnem kilencszázezer dollár költséggel. Ez az intézet összekötőkapocs a múzeum és hatalmas iskolai rendszerünk között». Azonkívül az expedíciók útjait és eredményeit állandóan közlik a közönséggel s így a

múzeum folytonos érdeklődést tud keltetni maga iránt. Ennek eredményeképpen érthető, hogy amikor Andrews középázsiai kutatóútjára negyedmillió dollár kellett, az közadakozásból gyűlt össze és az adakozók között Morgan, Rockefeller, aztán a newyorki nemzeti bank elnöke, az acéltröszt elnöke és a pénz más hatalmasai szerepeltek.

Andrews padlósúrolással kezdte múzeumi tevékenységét, mert más állás akkor nem volt üresedésben. Rövidesen a bálnákra specializálta magát. Igen részletesen és élvezetesen mondja el ennek a hatalmas emlősnek az életét, halálszátát és feldolgozását Amerikában és Japánban, ahol az Amerika partjairól kivesszett szürke bálnát újra felfedezi. Kórea, Kína, Japán, Mandzsúria tájait és népeit ismerteti könyvében, amely mindvégig újszerű, érdekes és tanulságos mondanivalóval foglalkoztatja az olvasót. Csak az a kár, hogy a Góbisivatagra vezetett expedícióinak — amelyeknek előkészületeiről annyi szó esik — részleteit és eredményeit nélkülöznünk kell.

M.

Gentucca: Sinfonie di Luce. (*Fény-szimfóniák.*) Casa Edizioni Montes. Torino, 1933.

Nemrég hagyta el a sajtót Gentucca ismert torinói költőnő lírai költeményeinek ötödik sorozata. Újabb hálára kötelezte ezzel a kötetével is rajongó híveit azokért a meghitt, kedves órákért, amiket az igazi művészi élvezet szerez a léleknek.

Meleg szív dobogása érzik mind-egyik költeményén. Hangulatainak és motívumainak skálája igen gazdag. Egy fenkölt, eszményi felfogás fogja egybe valamennyi versét jóleső összhangba. Énekével felszárnyal Gentucca finom lelke a földi rögökről — csillagos magasságokba.

Már a kötet első költeményében, «A szimfonia skálája», feltárul előttünk a költőnő törekvése, hogy hová kíván feljutni azzal, aki őt kíséri. Mintegy csodálatos nyitányban megcsendülnek itt azok a motívumok, amelyek az ő finom hangszerelésében, költeményei sorában egymásután ki fognak bontakozni. Elmélyedve kell belemerülni e preludiumába, ott a kulcsa az élet miszteriumába bevilágító könyvének. «A néma, süket és sötét földről, amelynek színén alattomosan, sötéten, gubbasztva a gyűlölet, mint a kígyó, meghúzza magát a bokorban.» Ő ragyogó lépcsőn, amelynek hét fordulója van, felszáll a végtelen csillagos magasságok felé. Mindegyik lépcsőfokáról, amit egy-egy verse jelez, egyre szélesebb kilátás nyílik az alattunk elterülő élet nagy területére.

Gentucca minden egyes lírai költeménye zárt egységet alkot igazi művészi harmóniában. A nemes formába öntött keretben elragad képeinek választékos szépsége és megfogja az olvasó lelkét a belőlük áradó mély, benső megindultság. Őszinte líra, nincs benne semmi keresettség, semmi mesterkélttség. Lágyan, édesen zsongó zene meleg accentusokkal, amiket olykor a mélabú hangfogója tompít le. Ahogyan Gentucca az élet egyszerű, igénytelen megnyilatkozásait szemléli, abban viszont optimizmusa tör át a zengő szavakon.

Már ismert motívumait is, Gentucca, színekben és hangokban egyre variálódó kifejezésekben tudja újakká tenni.

Minél többször olvassuk e finom és gazdag lelkű költőnő verseit, annál több gyönyört szereznek; a művészet tiszta forrásából kínálnak egy-egy üdítő kortyot.

Giuseppe Macherione.